

KARTA PRZEDMIOTU

• Dane podstawowe

Nazwa przedmiotu	Prawo wyznaniowe
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Law on Religion
Kierunek studiów	Prawo
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	Prawo
Język wykładowy	J. polski

Koordynator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr hab. Piotr Stanisław, prof. KUL
---	--

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30 stacjonarne	3	4 ECTS stacjonarne
konwersatorium			
ćwiczenia	30 stacjonarne	3	
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
praca dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Posiadanie ugruntowanej wiedzy na temat prawa polskiego, jaka przekazywana jest studentom na wcześniejszych etapach studiów prawniczych.
-------------------	--

• Cele kształcenia dla przedmiotu

C1: Zapoznanie studentów ze znaczeniem wolności myśli, sumienia i religii i uprawnieniami z niej wynikającymi oraz zasadami relacji państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w Rzeczypospolitej Polskiej z uwzględnieniem kontekstu prawno-porównawczego, a także wyjaśnienie szczegółowych zespołów unormowań składających się na polskie prawo wyznaniowe.
C2: WYROBIEŃCIE UMIEJĘTNOŚCI W ZAKRESIE: spójnego i zrozumiałego posługiwania się pojęciami z zakresu prawa wyznaniowego, interpretacji przepisów składających się na prawo wyznaniowe (z uwzględnieniem istniejącego orzecznictwa polskiego, strasburskiego i luksemburskiego) oraz <u>samodzielnego rozwiązywania problemów prawnych z tego zakresu.</u>
C3: WYROBIEŃCIE WRAŻLIWOŚCI NA POSZANOWANIE wolności myśli, sumienia i religii w społeczeństwie pluralistycznym oraz zdolności do angażowania się w działania służące jej

zabezpieczeniu i promocji.

• **Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych**

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Zna i rozumie terminologię prawniczą z prawa wyznaniowego, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_W03
W_02	Ma szeroką wiedzę na temat źródeł prawa wyznaniowego i hierarchii norm prawnych z uwzględnieniem jego uwarunkowań prawnomiędzynarodowych i unijnych oraz konsensualnej metody regulacji stosunków Państwo – Kościół. Zna szczegółowe uwarunkowania tworzenia prawa i stosowania.	K_W04
W_03	Ma uporządkowaną wiedzę o zasadach wykładni prawa, z uwzględnieniem specyfiki prawa wyznaniowego.	K_W05
W_04	Ma znaczną wiedzę dotyczącą cech i funkcji prawa wyznaniowego i rozumie zasady ich funkcjonowania. Ma pogłębioną wiedzę o kościołach i innych związkach wyznaniowych jako podmiotach uczestniczących w stosunkach prawnych.	K_W06
W_05	Ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę o różnych rodzajach instytucji prawnych. Zna i rozumie uwarunkowania prawne, ekonomiczne i etyczne funkcjonowania wybranych instytucji na gruncie prawa wyznaniowego.	K_W07
W_06	Zna prawne zależności między strukturami organizacyjnymi a instytucjami społecznymi, gospodarczymi w skali krajowej i międzynarodowej. Ma pogłębioną wiedzę w odniesieniu do wybranych struktur i instytucji religijnych.	K_W08
W_07	Dysponuje wiedzą o metodach i narzędziach pozyskiwania danych właściwych dla prawa wyznaniowego, pozwalających opisywać struktury i instytucje z zakresu prawa wyznaniowego prawne.	K_W10
W_08	Posiada zaawansowaną wiedzę o normach prawnych dotyczących struktur i instytucji prawnych oraz rządzących nimi prawidłowościach. Identyfikuje w tym zakresie kierunki rozwoju z zakresu prawa wyznaniowego.	K_W11
W_09	Ma pogłębioną i uporządkowaną wiedzę o procedurach prawnych i procesie ich stosowania w zakresie prawa wyznaniowego.	K_W12
W_10	Zna i rozumie aksjologiczny kontekst oraz normatywne i praktyczne skutki przedsiębiorczości.	K_W13
W_11	Dysponuje wiedzą na temat projektowania ścieżki własnego	K_W14

	rozwoju. Zna i rozumie różnorodne uwarunkowania prowadzonej działalności.	
W_12	Zna zasady i normy etyczne obowiązujące zarówno w nauce, jak i w przyszłym wykonywaniu zawodów prawniczych.	K_W15
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Potrafi dokonywać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznych, gospodarczych, analizuje ich powiązania z ze społeczną rolą religii i związków wyznaniowych.	K_U01
U_02	Potrafi wykorzystać pogłębioną wiedzę teoretyczną z zakresu różnych dziedzin prawa w celu analizowania i interpretowania konkretnych (typowych i nietypowych) procesów i zjawisk prawnych, gospodarczych, społecznych w których uczestniczy Kościół Katolicki i inne związki wyznaniowe oraz zjawisk związanych z wolnością religijną w jej aspekcie pozytywnym i negatywnym.	K_U02
U_03	Potrafi posługiwać się pojęciami z zakresu prawa wyznaniowego w celu analizowania zjawisk prawnych oraz formułowania i rozwiązywania problemów, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_U03
U_04	Potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę z zakresu prawa wyznaniowego oraz rozwijać swoje profesjonalne umiejętności, korzystając z różnych źródeł (w języku rodzimym i w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+), w tym nowoczesnych technologii (ICT).	K_U04
U_05	Posiada umiejętności badawcze obejmujące: formułowanie, testowanie i analizę problemów prawnych, dobór metod i narzędzi badawczych służących opracowaniu i prezentacji hipotez oraz wyników pozwalających na rozwiązanie problemów prawnych z zakresu prawa wyznaniowego.	K_U05
U_06	Posiada umiejętność identyfikowania przyczyn i przebiegu wybranych procesów i zjawisk społecznych, gospodarczych, politycznych, oraz prognozowania ich skutków prawnych dotyczących wolności religijnej i statusu prawnego związków wyznaniowych.	K_U06
U_07	Potrafi w sposób precyzyjny i spójny formułować hipotezy w specjalistycznym języku prawniczym (w tym języku obcym, co najmniej na poziomie B2+), na tematy dotyczące wolności sumienia i religii oraz praw i obowiązków związków wyznaniowych, przy wykorzystaniu różnych ujęć teoretycznych, korzystając zarówno z dorobku nauk prawnych jak i innych dyscyplin.	K_U07
U_08	Potrafi używać specjalistycznego języka prawnego z zakresu prawa wyznaniowego w celu komunikowania się ze zróżnicowanym kręgiem odbiorców, przy użyciu różnych technik informacyjno-komunikacyjnych, również w języku obcym, co najmniej na poziomie B2+.	K_U08
U_09	Posiada umiejętność właściwego doboru źródeł i informacji z nich pochodzących w celu merytorycznej	K_U09

	oceny, krytycznej analizy, syntezy i twórczej argumentacji problemów oraz prezentacji ich w zakresie prawa wyznaniowego.	
U_10	Potrafi pracować w zespole pełniąc różne funkcje, w tym kierując jego pracami, umie przyjmować i wyznaczać zadania oraz prowadzić debatę na tematy dotyczące prawa wyznaniowego. Ma elementarne umiejętności organizacyjne pozwalające na realizację zadania celów związanych z projektowaniem i podejmowaniem działań profesjonalnych.	K_U10
U_11	Potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie w tym uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności, a także ukierunkowywać innych w tym w zakresie prawa wyznaniowego.	K_U12
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Jest gotów do oceny poziomu posiadanej wiedzy i umiejętności, rozumie znaczenie odpowiedzialnego wypełniania swojej roli zawodowej także w sytuacjach zmieniających się potrzeb społecznych. Uznaje konieczność rozwoju zawodowego.	K_K01
K_02	Uznaje znaczenie wiedzy prawniczej w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych w różnych zakresach i formach do rozstrzygania dylematów pojawiających się w pracy zawodowej oraz jest gotów do zasięgania opinii ekspertów w razie trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu prawnego.	K_K02
K_03	Potrafi odpowiedzialnie oceniać priorytety służące realizacji określonego lub narzuconego zadania, dbać o terminową i efektywną realizację zadań.	K_K03
K_04	Jest przygotowany do przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej. Potrafi wskazywać i rozstrzygać problemy moralne i dylematy etyczne związane z własną oraz cudzą pracą i działalnością.	K_K04
K_05	Jest przygotowany do inicjowania i realizacji działań na rzecz interesu publicznego - ochrony i promocji wolności sumienia i religii, w szczególności projektów społecznych, obywatelskich uwzględniając aspekty prawne. Potrafi przewidzieć wielokierunkowe skutki społeczne i prawne swojej działalności.	K_K05
K_06	Jest gotów do samodzielnego podejmowania decyzji w oparciu o normy etyczne i prawne dotyczące wolności sumienia i religii, na podstawie krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy	K_K06
K_07	Odpowiedzialnie wypełnia swoją rolę zawodową oraz zobowiązania społeczne.	K_K07
K_08	Jest przygotowany do działania w sposób przedsiębiorczy. Wykazuje aktywność w poszukiwaniu zatrudnienia na rynku pracy.	K_K08

• **Opis przedmiotu/ treści programowe**

Pojęcie prawa wyznaniowego i jego relacja do prawa kanonicznego; prawne pojęcie

„kościół” oraz „związku wyznaniowego”; • Źródła polskiego prawa wyznaniowego; • Historia wolności religijnej i relacji Państwo – Kościół; • Prawna koncepcja wolności sumienia i religii (polskie unormowania konstytucyjne na tle standardów międzynarodowych) i uprawnienia z niej wynikające; • Prawo do sprzeciwu sumienia • Zakaz dyskryminacji religijnej; • Przestępstwa przeciwko wolności sumienia i wyznania; • Ochrona swobody sumienia i uczuć religijnych jako dóbr osobistych; • Klasyfikacje modeli relacji Państwo – Kościół; • Unijne uwarunkowania stanowienia i stosowania polskiego prawa wyznaniowego; • Relacje Państwo – Kościół w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. (równouprawnienie kościołów i innych związków wyznaniowych; bezstronność władz publicznych w sprawach dotyczących przekonań religijnych, światopoglądowych i filozoficznych; autonomia, niezależność i współdziałanie w relacjach między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi; konkordatowa i ustawowa forma regulacji stosunków między Rzeczpospolitą Polską i Kościołem Katolickim; ustawowa forma regulacji stosunków między Rzeczpospolitą Polską i innymi związkami wyznaniowymi); • Stolica Apostolska i Państwo Miasta Watykańskiego jako podmioty prawa międzynarodowego; • Rejestr kościołów i innych związków wyznaniowych; • Kościelne jednostki organizacyjne jako podmioty praw i obowiązków na gruncie prawa polskiego (w tym reprezentacja kościelnych osób prawnych); • Wyznaniowa forma zawarcia małżeństwa cywilnego; • Zasady organizacji nauczania religii w szkołach publicznych; • Finansowanie działalności kościelnej – uwarunkowania prawne (przepisy dotyczące ofiarności wiernych, Fundusz Kościelny, zwolnienia i ulgi podatkowe, regulacja spraw majątkowych kościelnych osób prawnych); • Struktura i zadania państwowej administracji wyznaniowej, komisje państwowo-kościelne; • Sytuacja prawna osób duchownych (opodatkowanie dochodów osobistych, ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, duchowny jako świadek).
--

• **Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się**

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_02	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół

	ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej		
W_03	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_04	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_05	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_06	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_07	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_08	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_09	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_10	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
W_11	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół

	ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej		
W_12	Wykład konwencjonalny, wykład problemowy Praca z tekstem Studium przypadku ćwiczenia praktyczne – w formie zdalnej	Egzamin, zaliczenie pisemne lub ustne – w formie zdalnej	Uzupełnione i ocenione kolokwium / Test / Sprawdzian pisemny Protokół
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_02	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_03	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_03	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_04	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_05	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_06	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_07	Metoda problemowa PBL Studium przypadku	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne

	Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Test Kolokwium
U_08	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_09	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_10	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
U_11	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja Praca w grupach – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych – w formie zdalnej	Protokół Karta obserwacji Prace pisemne Test Kolokwium
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	Metoda problemowa PBL Studium przypadku Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_02	Dyskusja, Praca w różnych rolach (lidera, sprawozdawcy, uczestnika) – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_03	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_04	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_05	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne

K_06	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_07	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne
K_08	Metoda problemowa PBL Dyskusja – w formie zdalnej	Obserwacja Egzamin Zaliczenie ustne i pisemne Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Karta obserwacji Protokół Prace pisemne

- Kryteria oceny, wagi**

Kryterium oceny jest posiadanie wiedzy objętej tematyką przedmiotu. Ocena numeryczna w skali ocen od 2 do 5.

Ocena niedostateczna (2):

Brak podstawowej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych wytyczonych przez cele przedmiotu, wymagania i efekty kształcenia

Ocena dostateczna (3):

Minimalna wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne wytyczone przez cele przedmiotu, wymagania i efekty kształcenia

Ocena dobra (4):

Zadowalająca wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne wytyczone przez cele przedmiotu, wymagania i efekty kształcenia

Ocena bardzo dobra (5):

Głęboka i pogłębiona wiedza, umiejętności i kompetencje społeczne wytyczone przez cele przedmiotu, wymagania i efekty kształcenia

Egzamin ustny obejmujący 3 pytania zgodnie z wykazem tez.

Lub

Egzamin pisemny: test jednokrotnego wyboru, jedno pytanie otwarte oraz kasus.

Zakres zagadnień udostępniony przez prowadzącego min. na 30 dni przed egzaminem.

Ćwiczenia

Ocena końcowa na podstawie zebranej sumy punktów za min. 2 kolokwia, aktywność na zajęciach oraz przygotowanych zadań domowych. Forma kolokwii: pisemna lub ustna.

- Obciążenie pracą studenta**

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	60 stacjonarne

Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	60 godz. stacjonarne
--	----------------------

• **Literatura**

Literatura podstawowa
A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, <i>Prawo wyznaniowe</i> , wydanie 3, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011
Literatura uzupełniająca
P. Stanisławski, <i>Religion and Law in Poland</i>, 3rd edition, Kluwer Law International 2023, pp. 198; J. Krukowski, <i>Polskie prawo wyznaniowe</i>, Warszawa 2007; M. Pietrzak, <i>Prawo wyznaniowe</i>, Warszawa 2013; H. Misztal, <i>Historia relacji państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych w Polsce</i>, w: <i>Prawo wyznaniowe</i>, red. H. Misztal, P. Stanisławski, wyd. 2, Lublin-Sandomierz 2003, s. 75-172; J. Krukowski, <i>Kościół i państwo. Podstawy relacji prawnych</i>, Lublin 2000; <i>Polskie prawo wyznaniowe. Wybór orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego</i>, oprac. P. Sobczyk, M. Poniąkowski, Lublin 2016; M. Hucal, <i>Wolność sumienia i wyznania w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka</i>, Warszawa 2012; <i>Finansowanie Kościołów i innych związków wyznaniowych</i>, red. P. Sobczyk, K. Warchałowski, Warszawa 2013; W. Sobczak, <i>Wolność myśli, sumienia i religii – poszukiwania standardu europejskiego</i>, Toruń 2013. <i>Sprzeciw sumienia w praktyce medycznej – aspekty etyczne i prawne</i>, red. P. Stanisławski, J. Pawlikowski, M. Ordon, Lublin 2014. <i>Obecność krzyża w przestrzeni publicznej. Doświadczenia niektórych państw europejskich</i>, red. P. Stanisławski, M. Zawislak, M. Ordon, Lublin 2016.